

Malmö högskola

Lärande och samhälle

Barn unga samhälle

Examensarbete

15 högskolepoäng

Barns inflytande i den dagliga planeringen

Children's Participation in Daily Planning

Therese Flink

Emma Malmgren

Lärarexamen 210hp

Barn och ungdomsvetenskap

Slutseminarium 2012-11-07

Examinator: Stefan Nyzell

Handledare: Martin Kjellgren

Förord

Under hela vår utbildning har vi haft ett stort intresse och nyfikenhet för barns inflytande i förskolan. Många gånger har vi undrat om barnen verkligen vill ha inflytande i det som vi tror att de vill ha inflytande i, och vad som händer när barnen vill vara med och bestämma. Det var så uppkomsten till ämnet på vårt examensarbete tillkom. Vi startade upp ett litet projekt på en förskola där pedagogerna fick i uppgift att läsa boken ”När barnen tar makten” för barngruppen. Genom intervjuer med barn/pedagoger och genomförd observation har vi sedan fått svar på våra frågor.

Vi har hela tiden arbetat och skrivit allt tillsammans. Detta för att båda ska kunna stå för hela innehållet i arbetet. Vi ska alltså bli bedömda på hela innehållet båda två.

Abstract

Begreppet inflytande kan tolkas på många sätt. Tolkningar som medbestämmande, demokrati, deltagande och självbestämmande är begrepp som vi mött i olika dokument och i olika litteraturer under arbetets gång. Vi har blivit medvetna om att forskare och författare har skilda meningar angående betydelsen i begreppet inflytande. Exempelvis Elisabeth Arnér (2009) anser att begreppet inflytande handlar om att barn ska ges möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt i förskolan. Detta medför att pedagogerna måste utveckla sin planering av innehållet i förskolan med uppmärksamhet på barnens erfarenheter, idéer och initiativ. Medans Nina Johannesen och Ninni Sandvik (2008) har en annan definition av begreppet inflytande. De menar att inflytande inte handlar om vem som bestämmer utan att alla är en del av en gemenskap där man måste visa respekt och inkludera oavsett åsikter och inställning.

Barnen på den utvalda förskolan vill framför allt ha inflytande i vardagliga situationer så som bordsplaceringar, om de vill leka inne eller ute och verksamhetens dagliga innehåll. Pedagogerna verkar demokratiskt och lyssnar på vad barnen vill ha inflytande i. Genom att aktivt lyssna och anordna möten får de en inblick i vad barnen har att säga och barnen får på så sätt ett reellt inflytande i den dagliga verksamheten. Barnen pratar och refererar självmant till händelser i boken och drar paralleller över hur de har det på sin förskola. För övrigt tycker barnen att de får vara med och bestämma på sin förskola.

Nyckelord: Barns inflytande, medverkande, barnperspektiv, medbestämmande.

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 8
1:1 Syfte	s. 9
1:2 Frågeställning	s. 9
2. Litteraturgenomgång	s. 10
3. Metod	s. 13
3:1 Metodval	s. 13
3:1:2 Intervjuer	s. 13
3:1:3 Observationer	s. 14
3:2 Urval	s. 15
3:3 Genomförande	s. 16
3:3:1 Projekt	s.17
3:4 Forskningsetiska övervägande	s. 17
4. Analys	s. 18
4:1 Förhållningsätt	s. 18
4:2 Bordsplaceringar	s. 19
4:3 Ute/Inne	s. 21
4:4 Fri lek	s. 24
4:5 Film	s. 27
5. Slutsats	s. 30
6. Referenser	s. 32
6:1 Otryckt material	s. 32
6:2 Litteratur	s. 32
6:3 Internet	s. 33
7. Bilagor	s. 34

7:1 Bilaga 1

s. 34

7:2 Bilaga 2

s. 36

1 Inledning

- Vad är att ta makten, frågade Lasse och Eva.
- Jo, ni förstår, sa Carl-Johan, idag är det ju fröken Karin och dom andra fröknarna som bestämmer allting här på dagis. Vi får inte göra vad vi vill. Nu ska vi säga till fröknarna att det är vi barn som bestämmer och då har vi tagit makten. Det var här upproret började på Kanonen och det var Carl-Johan som kom på idén (Gormander, 1976:18).

En aktuell fråga i förskolorna idag är hur mycket inflytande barn ska ha. Några pedagoger som vi träffat på menar att barn har alldeles för mycket inflytande över saker som de inte klarar av att ta konsekvenserna över, medan andra hävdar att vi måste vara lyhörda för barns åsikter och önskemål. Enligt läroplanen förväntas det att barn utvecklar sin förmåga att lyssna reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv. Det står även att det är i förskolan som grunden ska läggas för att barnen ska förstå vad demokrati innebär (Lpfö 1998 reviderad 2010). Barnens behov och intressen ska sedan ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten.

I den nya reviderade läroplanen för förskolan har det tillkommit ett avsnitt där det läggs fokus på förskollärares ansvar gällande just barninflytande. I avsnittet står det att förskolläraren ska ansvara för att ”alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll”(Lpfö 98 reviderad 2010). Därför är det viktigt att lyfta denna fråga om hur barninflytande i den dagliga planeringen ska se ut, men också undersöka vad det egentligen är barn vill ha inflytande i. Vi gör denna studie för att uppmärksamma barninflytande i den dagliga verksamheten och för att utmana pedagogerna att inta ett öppet förhållningsätt till barninflytande. Detta är viktigt för oss och andra pedagoger i förskolan för att vi tillsammans ska kunna verka professionellt och skapa en verksamhet som lever upp till kraven i läroplanen.

Vår studie är inspirerad av boken *När barnen tar makten* (Gormander, 1976). Boken är känd för en av oss sedan barndomen. Den tar upp barninflytande på en anpassad nivå för barn och väcker barns intresse på ett lekfullt sätt. ”När barnen tar makten” handlar om hur barnen på förskolan Kanonen är trötta på att det alltid är fröknarna som bestämmer och tvingar barnen att göra saker de inte vill. Har fröknarna bestämt att till

exempel barnen ska leka ska de göra det, annars får de morötter till middag. Morötter är det värsta som barnen på förskolan Kanonen kan få. Barnen kommer överens att de ska göra en kupp mot fröknarna. De ska ta makten ifrån fröknarna genom att omringa och binda dem.

Genom att göra denna undersökning hoppas vi på att lyfta frågan för hur vi och andra pedagoger kan arbeta med att anta ett reellt barninflytande i förskoleverksamheten.

1:1 Syfte

I detta examensarbete vill vi undersöka hur pedagogerna på vår utvalda förskola ser på barninflytande och hur de bemöter barns önskemål i praktiken. Vi vill också ta reda på hur förskolan antar ett barnperspektiv utifrån barnens egna perspektiv. För att tydliggöra för barnen vad det innebär att ha inflytande på förskolan vill vi att pedagogerna läser boken *När barnen tar makten* för barnen.

1:2 Frågeställningar

1. Vad vill barnen på vår utvalda förskola ha inflytande i?
2. Vilket förhållningsätt har pedagogerna på den utvalda förskolan gällande barninflytande och hur bemöter de barnens önskemål?
3. Vad har boken, "När barnen tar makten", haft för betydelse gällande barnens egna perspektiv för inflytandet i verksamheten?

För att barnen ska få inflytande i den dagliga verksamheten måste vi våga fråga barnen vad de vill ha inflytande i. Den demokratiska processen är viktig i det svenska samhället och ställer därmed krav på pedagogers bemötande till barnens initiativ och önskemål för och i verksamheten. Intressant är också att ta reda på om barnen har blivit mer medvetna om vad inflytande innebär efter att de läst boken *När barnen tar makten*.

2 Litteraturgenomgång

Läroplanen för förskolan inleds med ett avsnitt om grundläggande värden. Där står bland annat att förskolan vilar på en demokratisk grund. Därför ska dess verksamhet utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (Lpfö 98 reviderad 2010:4).

Elisabeth Arnér är verksam i arbete med barns rättigheter i förskolan. Arnér menar att förskolan har en demokratisk möjlighet, eftersom den utgör en social mötesplats för flickor och pojkar, olika kulturer och olika sociala grupper. Hon menar även att barns liv i förskolan organiseras av de vuxna (Arnér 2009:23). Richter skriver i en artikel om Arnér hur hon vill införliva barnens egna perspektiv i förskolan. Hon vill inte att vuxna ska anta vad som är bäst för barn utan hon vill att man frågar barnen själva. För att anta deras egna perspektiv. Detta anser hon kräver samtal med barn något som kräver tid och att man tar två steg tillbaka. Ibland behöver man, tror hon, bryta gamla vanor och våga stå upp för barnen (Richter 2012:58–59).

Johannesen och Sandvik skriver om hur de ofta ser att diskussionerna kring delaktighet och inflytande slutar i en diskussion om vem som ska bestämma vad. De menar även att begreppet delaktighet och inflytande ofta är knutet till ett annat stort och svårt begrepp, nämligen demokrati. I förskolan finns ofta en uppfattning om att dessa begrepp handlar om att barn ska få vara med och ta beslut, vara med och bestämma och det är knutet till att välja (Johannesen och Sandvik 2009:30). Men det finns även forskare som inte tycker att barn ska få vara med och bestämma, som exempelvis Stein Erik Ulvund som menar att barn inte ska bestämma över sin vardag. Det gör dem otrygga. Problemet är att barn inte vet sitt eget bästa, och då behöver de vägledning från en vuxen. Han menar att om vi börjar urvattna detta, och anser att barn och vuxna är likvärdiga när det gäller beslut, har vi ett problem (Johannesen och Sandvik 2009:30).

När man studerar barns möjligheter till inflytande i förskolan blir det intressant att uppmärksamma Vygotskij som menar att barn utvecklas och inspireras mer i samspel med andra barn och vuxna, än på egen hand och kan därmed nå högre nivåer i sin utveckling. Arnér menar att detta också kan ske omvänt, att den vuxne kan nå högre

nivåer i sin utveckling i samspel med barn. Alla har vi olika erfarenheter av livet oavsett vilken ålder vi befinner oss i. Barn har så mycket mer att lära oss vuxna än vi tror (Arnér 2009:35).

Både Ingrid Pramling, Samuelsson och Sonja Sheridan menar att för att vi ska kunna fostra barn till demokratiska medborgare förutsätter det att barn redan i förskolan har inflytande och att de har möjlighet att påverka sin vardag (Pramling, Samuelsson och Sheridan 2006:38).

Menar du att barnen ska bestämma i stället för oss? Nää, där går gränsen, det skulle iallafall inte fungera för våra barn... om de får göra som dem vill ska de ju ta ansvar för det också!

Pedagog intervjuad av Elisabeth Arnér (2009:13).

Barn har samma rätt som vuxna att ändra sina beslut. Och den rätten måste de få använda, kanske inte vid varje tillfälle, men de e inte den vuxnes rätt att sätta standarder när vi pratar om delaktighet och inflytande.

Johannesen och Sandvik (2009:97–98).

Johannesen och Sandvik hävdar att det finns en viss rädsla hos lärarna när det gäller barns rätt att få ändra sig, en rädsla för kaos. De menar att pedagogernas tanke verkar vara att om ett barn får ändra sig kommer alla barnen att vilja göra samma sak. Något som de tror skulle resultera i att barnen springer från det ena till det andra och det i sin tur framställs inte som någon önskesituation (Johannesen och Sandvik 2009:97–98).

Om barn ska få möjlighet till delaktighet och inflytande krävs det att de vuxna vågar släppa taget i olika situationer. Vuxna måste våga inte veta varför barn agerar och reagerar som de gör. Vuxna ska släppa taget, inte ansvaret, utan ta ansvar i varje möte som något unikt. Detta för inte förväxlas med de formella krav som ställs på vuxnas ansvar för barn det handlar mer om hur vuxna förvaltar ansvaret (Johannesen och Sandvik 2009:41).

Arnér skriver om de olika attityderna som hon har mött under sin forskningstid. Lärarna som hon stött på tog bl.a. upp att det inte alltid var lätt att som enskild lärare inför övriga kollegor stå för ett bejakande förhållningssätt mot barnen. De var helt enkelt ovana vid att till kollegerna föra fram och stå för sådant som avvek från normen, trots

att läraren kände på sig att man på grund av regelsystem och osäkerhet många gånger agerade mot det som verkade meningsfullt för barnen (Arnér 2009:57).

Arnér och Tellgren menar att när man tänker på barns lika människovärde så drar de en slutsats att barn måste få möjlighet att göra sig hörda och få påverka sin egen situation. De anser att om vuxna är uppmärksamma på barn och visar intresse för vad barn har att säga så gynnar det barns möjligheter att skapa sina egna betraktelsesätt. Att som barn komma till tals och bli lyssnad på är en förutsättning för detta eftersom det handlar om en demokratisk process (Arnér och Tellgren 2006:30).

Den 20 november 1989 antog FN:s generalförsamling Konventionen om barnets rättigheter, den så kallade barnkonventionen. I barnkonventionen belyses ämne som att det är viktigt att barnen får komma till tals och att barn har rätt att uttrycka sig. Gustafsson skriver om att förskolan är en av de platser där ett tydligt barnrättstänkande är särskilt viktigt. De som normalt ska bevaka dessa rättigheter, barnets föräldrar, finns inte på plats. Barn är helt beroende av de vuxna som finns omkring dem, och både de själva och deras föräldrar måste kunna lita på att de behandlas med all den omsorg och respekt som förskrivs i konventionen (Gustafsson 2011:7). I konventionen artikel 12 står det så här:

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

(Gustafsson 2011:78)

Gustafsson ställer sig frågande till utformningen i denna artikel. Han menar att det är svårt att avgöra *vem* som ska avgöra *hur* moget ett barn är och hur *mycket* barnet förstår. Barn får ofta höra påståenden som ”Du är för liten att bestämma det själv” eller liknande. Han menar även att det är lätt att avfärda barn med just sådana argument. Han ställer sig också frågande till att om man verkligen måste fråga barn om allting som rör barnet innan man bestämmer. Hur gör man med de mindre barnen? Är det till deras bästa att dras in i en massa överväganden som de kanske borde slippa ta ställning till? (Gustafsson 2011:78).

3 Metod

3:1 Metodval

Vi vill lägga tonvikten på hur barninflytande i verksamheten uppfattas utifrån olika parter. Enligt Bryman är en kvalitativ forskningsstrategi induktiv, tolkande och konstruktionistisk. Kvalitativ forskningsmetod används bland annat för att ta reda på hur personerna som undersökningen bygger på upplever och tolkar världen (Bryman 2002:249). Genom intervjuer med både barn och personal har båda parterna fått komma till tals om hur just de upplever deras vardag på förskolan. Detta har varit en viktig del i vår studie då tyngdpunkten ligger i att försöka få förståelse hur de olika parterna i förskolans värld uppfattar barninflytande i den dagliga verksamheten. Utifrån svaren som pedagogerna gav hade vi som mål att utarbeta frågor som skulle ställas till barnen.

3:1:1 Intervjuer

Vi har använt oss av semistrukturerade gruppintervjuer, där vi först har intervjuat två pedagoger, för att sedan intervjuar fem barn med samma metod. Enligt Bryman innebär det att den som utför intervjuerna har en lista över ett specifikt tema som ska beröras, en så kallad intervjuguide. Informanten kommer att ha stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt. Dessutom har intervjuaren större möjlighet, än vid exempelvis strukturerade intervjuer, att följa upp svaren med olika följdfrågor. (Bryman 2002:301). Vi valde detta tillvägagångssätt för att skapa en förståelse för hur arbetslaget arbetar genom att sitta ner i en lugn miljö och diskutera våra frågor gällande barninflytande i en intervju.. Lantz menar att det lättaste sättet att få information om hur en person uppfattar eller känner inför en företeelse vi intresserar oss för, är att just ställa frågor (Lantz 1993:11). Lantz hävdar även att de inte finns några färdiga mallar på hur man bäst planerar en intervju. Det existerar inga regler som den professionelle intervjuaren kan följa konsekvent. Det finns inga enkla lösningar, men ju mer tid man lägger ner på förarbetet, ju färre misstag gör man som man måste reparera i efterhand till exempel frågor som man glömt ställa (Lantz 1993:36). Vi är väl medvetna om att nackdelarna med kvalitativa intervjuer kan vara att man lätt hamnar på sidospår samt att man kan få entydiga svar när man utför gruppintervjuer. Vi anser dock att fördelarna överväger då alla de intervjuade parterna har fått komma till tals om just deras uppfattning gällande

vad barninflytande är. Vi är även medvetna om att det finns flera nackdelar med att utföra gruppintervjuer där intervjupersonerna får ett utdrag av frågor. Den största nackdelen, som vi kan se utifrån vår intervju, är att pedagogerna skulle svara entydigt. Vi anser ändå att de positiva aspekterna med en diskussion och reflektion i arbetslaget överväger de negativa och därför har vi valt att genomföra intervjuerna på detta viset. Vi är fullt medvetna om att när man sitter ner i en lugn miljö, som vi gjorde vid intervjutillfället, kan man ha förhoppningar om hur verksamheten fungerar och hur man vill agera i den. När man sedan hamnar i en pressad och stressad situation kan det innebära att man agerar precis tvärtemot sina egna principer. Svaren från våra intervjuer kompletterades med informationen från vår observation.

För att lyfta barnens perspektiv valde vi att intervjua även dem med frågor som kan tänkas fånga deras tankar om just inflytande i den dagliga verksamheten.

3:1:2 Observation

Under observationerna var vi icke deltagande observatörer. Patel och Davidson hävdar att om man är en icke deltagande observatör att det en fördel om man är känd sedan tidigare då de som observeras fortare kommer att återgå till sitt vanliga beteende (Patel och Davidson 2011:84). Vi har haft en kontakt med förskolan och barnen tidigare och därför var det möjligt för oss att icke delta i aktiviteterna och endast koncentrera oss på att observera.

Patel och Davidson skriver också att observationer framförallt är användbart när observatören ska samla information inom områden som berör beteenden och skeenden i naturliga situationer. Eftersom vi var kända för både barn och pedagoger sedan tidigare så var detta möjligt, vår närvaro uppmärksammades väldigt lite. Med observationer kan man studera sammanhang i samma stund som de inträffar. (Patel och Davidson 2011:74–75). Observationer är en bra metod att använda sig av för att komplettera information som har samlats in med andra tekniker, i detta fall en intervjustudie och en del litteraturstudier (Patel och Davidson 2011:74). Observationen gjordes sist för att vi skulle kunna skapa oss en uppfattning om svaren från intervjuerna med barn och pedagoger överensstämde med vad vi såg medan vi vistades på förskolan. Vårt mål med detta var inte att bedöma deras svar, utan att få syn på om deras uttalade uppfattning om verksamheten var den samma som deras agerande.

3:2 Urval

När vi diskuterade vilket område och vilken förskola vi ville göra vår studie på kom vi överens om att vi ville göra den i närheten av där vi bor. Detta för att vi skulle kunna åka till förskolan så ofta vi ville för att komplettera vår empiriinsamling om det skulle behövas. Viktigt för oss var också att förskolepersonalen var villiga att läsa boken *När barnen tar makten* för barngruppen innan vi planerade komma ut och utföra intervjuer och för att observera. Vi kontaktade två förskolor samtidigt och gjorde klart för dem vad det innebar att vara med i vår studie. Efter ungefär en veckas tid återkom förskolorna med svar. Den ena förskolan tyckte att de inte riktigt hade tid att läsa boken men att de ändå skulle kunna tänka sig vara med. Den andra förskolan tyckte att det var en väldigt intressant infallsvinkel vi valt att arbeta med och därför var de villiga att delta i vår studie under de förutsättningar som fanns. Eftersom det var viktigt för oss att boken hade en central roll valde vi att arbeta med den förskolan som ville läsa den för barngruppen. Båda förskolorna var kända för oss tidigare. Detta såg vi som en fördel, speciellt eftersom vi hade som mål att intervjua barn och utföra observationer i verksamheten. Intervjun genomfördes som sagt med två pedagoger. Att vi valde just dessa två pedagoger berodde på att de båda var utbildade förskolelärare, vilket övrig personal på plats inte var.

Vårt val av barn till studien var helt beroende av vilka barn som var på förskolan då boken lästes. Sammanlagt var detta fem barn, vilka vi utförde en gruppintervju med. Alla barnen som deltog skulle börja i förskoleklass under kommande termin. Observationen däremot innefattade alla de femton barn som var på förskolan vid observationstillfället. Där gjordes alltså inget medvetet urval av vilka barn på förskolan som skulle studeras. Observationen utfördes under en morgon efter frukosten på förskolan. Från våra tidigare erfarenheter, är vi medvetna om att just den tiden på dagen innehåller många rutiner. Vårt mål med detta var att vi ville se om det fanns någon chans för barnen att få inflytande i vardagen även om det var en tidpunkt på dagen som är fylld med rutiner och andra måsten. Vi ville även observera pedagogernas förhållningssätt mot barnens önskemål för att sedan kunna jämföra detta med vad pedagogerna uttryckte i intervjun.

3:3 Genomförande

Vi valde att genomföra intervjuerna med pedagogerna först för att skapa oss en grund att stå på innan intervjun med barnen. När vi utförde intervjun valde vi att göra den i grupp. Målet med att utföra intervjun i grupp var att kunna skapa en diskussion och reflektion över arbetslagets arbetssätt. Vårt huvudsakliga syfte var inte att ta reda på vad den enskilda pedagogens förhållningssätt och åsikter om barns inflytande, utan lägga tyngden på hur arbetslaget tänker om barns inflytande och hur de tillsammans arbetar för att uppfylla kraven i läroplanen.

I vår undersökning presenterades en del av frågorna för pedagogerna redan innan vi kom ut på förskolan (se bilaga 1 frågorna 1-7). Syftet med detta var att ge pedagogerna en chans att i förhand kunna reflektera över och diskutera barns inflytande i deras verksamhet i arbetslaget. Vid vårt första besök på förskolan ställde vi sedan frågorna från bilaga 1 tillsammans med följdfrågor där pedagogerna fick chans att förtydliga sina svar för att kunna förklara hur de tänkte. Även frågor som inte var presenterade för pedagogerna sedan tidigare ställdes (se bilaga 1 frågorna 8-14).

När intervjuerna med barnen genomfördes försökte vi tänka på att inte ställa allt för ledande och långa frågor. För att inte frågorna skulle bli missförstådda ställdes de med ett språk som inte var för invecklat och svårt för barnen att förstå. Detta för att förhindra språkliga missförstånd. Liksom Pater o Davidson påpekar är det viktigt att formulera frågor utifrån vilka intervjupersonerna är. När vi pratade om exempelvis ”barninflytande”, använde vi istället ordet ”bestämna”. Även här hade vi färdiga frågor men var hela tiden öppna för diskussioner tillsammans med barnen. Följdfrågor som ”hur” och ”varför” lyftes under hela intervjuens gång.

Observationen genomfördes på en förmiddag i 40 minuter. Vi delade upp oss för att kunna få syn på situationer i olika delar av förskolan. Vi hade för avsikt att fånga situationer där barnen hade chans att påverka sin vardag och pedagogernas förhållningsätt till detta. Till viss del ville vi också se om pedagogerna lever upp till sina egna uppfattningar angående sina egna handlingar. Vi ville även försöka fånga om det ansågs vara en självklarhet för barnen att själva få avgöra vad de ville göra och vilka

beslut de valde att ta. Innan observationen ägde rum hade vi inte bestämt oss för hur många observationer som skulle göras. Efter att vi gjort vår observation ansåg vi att det fanns tillräckligt med information som skulle kunna användas i vår studie. Därför gjorde vi endast en.

3:3:1 Projekt ”När barnen tar makten”

Innan studien gjordes fick pedagogerna läsa boken *När barnen tar makten* (Gormander, 1976) för barngruppens äldsta barn. Tanken med detta var att öppna en ingångsport till vårt arbete och för att göra pedagoger och barn medvetna om barninflytande. Boken har lästs i stort sett varje dag och pedagogerna har efter varje tillfälle pratat och diskuterat med barnen och varandra för att skapa ett gemensamt fokus och lyfta barnens önskemål och tankar.

3:4 Forskningsetiska överväganden

Vi kontaktade pedagogerna på den valda förskolan via telefon. Genom detta samtal fick vi informerat samtycke, vilket enligt Kvale innebär att man informerar undersökningsspersonerna om undersökningens generella syfte (Kvale 1997:107). Informerat samtycke innebär också att undersökningsspersonerna deltar frivilligt i projektet och har rätt till att dra sig ur när som helst, så att det inte blir fråga om något tvång och alla personer i vår studie är givetvis anonyma. I samråd med pedagogerna valde vi att dela ut lappar till alla föräldrarna där vi presenterat oss och berättat om vårt syfte med vår studie. Det fanns även möjlighet för föräldrarna att kryssa i om man ville att just deras barn inte skulle delta på något vis i undersökningen. Vi klargjorde då för föräldrarna att alla uppgifter som vi skulle få in genom denna undersökning behandlas med största möjliga konfidentialitet. All vår empiri kommer endast att användas till denna studie. Kvale nämner även att när det gäller barn väcks frågan om det är barnen själva, rektorn, skolstyrelsen, pedagogerna eller föräldrarna som ska ge sitt samtycke (Kvale 1997:107). Vi valde alltså att inhämta samtycke från både pedagogerna på förskolan och från föräldrarna. Innan vi intervjuade barnen frågade vi också dem om det gick bra att vi ställde frågor till dem.

4 Analys

4:1 Förhållningsätt

Pedagogerna i vår undersökning samtalar om barns inflytande i intervjun och menar att det kan vara svårt att avgöra vad barnen anser är inflytande och när pedagogerna anser att de ger inflytande. De menar att även om de tycker att de ger barnen inflytande så kanske det inte överensstämmer med vad barnen tycker att de får vara med att bestämma över. En av pedagogerna tror att barninflytande var en större grej tidigare än vad det är idag. Hon menar att det var en sensation att barnen helt plötsligt skulle få vara med och bestämma. Idag är det en självklarhet med barninflytande.

En av pedagogerna pratar om hur hon upplevde det förr.

Förr fanns det ju många självklara saker som bara skulle göras utan att barnen ifrågasatte det. Alla skulle ju sova, så var det bara och alla skulle äta sina morötter. Så var det ju för barnen i boken också, de skulle sova även om de inte ville, och de skulle äta sina morötter även om de inte tyckte om dem.

Vi kan hålla med om att barninflytande var mer sensationsartat förr. Då fick inte barn vara delaktiga i beslut på samma vis som de får i dagens samhälle. Nu får och tar barn mer utrymme och inflytande, i olika beslut som de berörs av. Idag har barn en laglig rätt, både genom FN:s barnkonvention men också via läroplanen att få inflytande över sin vardag. Barn ska också bli tillfrågade angående beslut som de berörs av. Detta menar vi, har ökat diskussionen och medvetenheten om barns rätt till medbestämmande. På så vis är det inte så sensationsartat som det var förr, men diskussionen idag från förr är olika. Förr fanns det egentligen inte någon direkt diskussion om barn överhuvudtaget skulle få något inflytande. Barn hade en mer underordnad position jäntemot vuxna än vad vi kan se idag. Nu ligger diskussionen mer på nivån om *vad* de ska ha inflytande i och *hur* mycket inflytande de ska ha och inte *om* de ska ha inflytande. Maktförhållandena mellan barn och vuxna är fortfarande inte jämlika men frågan är om det någon gång kommer att bli det? Vuxna är vuxna som måste vägleda och stå för beslut som barn inte har kapacitet att klara av eller att se konsekvensen ur.

När vi vidare pratar om detta lyfter pedagogerna att de ser en viss skillnad i hur barn är nu från förr - speciellt på flickorna. De menar att de senaste åren har flickornas beteende

ändrats. Flickorna tar för sig mer idag, jämfört med förr, då pedagogerna uppfattade att de drog sig mer tillbaka. En pedagog säger: ”Idag är det ingen som sätter sig på dem”.

Vi tror att pedagoger idag har blivit mer medvetna om de olika könsrollernas betydelse. Förr hade mannen en mer överordnad position i förhållande till kvinnan vilket i sin tur fördes över på barnen. Detta är en förändring som är konstant pågående. Samhället förändras och vi måste som pedagoger vara medvetna om detta och hela tiden tänka på hur vi bemöter olika individer oberoende av kön, etnicitet och klass.

En annan pedagog lyfter tryggheten som en faktor till att barn vågar mer idag och hon tror att det kan grunda sig i pedagogernas förhållningsätt. Hon menar även att vi har kommit långt i Sverige. Hon säger: ”Vi kan bygga individer som vågar stå för vad dem vill och inte vill”.

Arnér skriver att en förklaring till att man pratar mer om barns ansvar i förskolan har att göra med en förändrad syn på barn och deras fostran. Om barn får ansvar för något så ger det också en möjlighet till frihet, självständighet och självbestämmande för individen. Hon menar även att skälen till att det är betydelsefullt att belysa frågan om barns rättigheter över huvud taget, har sin utgångspunkt i att barn befinner sig i underordning och därför inte med självklarhet kan få gehör för eget inflytande i offentlig verksamhet (Arnér 2009:22).

Delaktighet och inflytande innebär för oss att man är lyhörd för barnens uttryck och att sedan låta dessa påverka situationen. Det är inte frågan om att barnet alltid får sin vilja igenom, utan att barnet blir förstått, uppmärksammat och ges utrymme att uttrycka sina åsikter. Det gäller att personalen som arbetar med barnen är uppmärksamma för de uttryck som barnen visar och ge sig tid till att tolka deras perspektiv. Det är viktigt att både se barnet som individ, men även gruppen som helhet.

4:2 Bordsplacering

Under intervjuernas gång tog pedagogerna och barnen självmant upp frågor som rör bordsplaceringarna som finns vid måltiderna på förskolan. Vi märker en enighet hos de båda parterna om hur de löser barns önskemål gällande bordsplaceringar.

Pedagogerna uttrycker att om något av barnen vill byta plats tillfälligt vid måltiden försöker de i största möjliga mån tillgodose detta. Även om alla barn har bestämda platser sedan tidigare finns det en möjlighet att få byta med någon annan för dagen. Pedagogerna nämner även att vissa barn inte fungerar ihop, men de ska ändå någon gång få en möjlighet att sitta tillsammans. När vi ställde frågan till barnen om de ansåg att de fick lov att vara med och bestämma vem de ville sitta bredvid vid måltiderna, var svaret entydigt. Alla barnen tyckte att de fick vara delaktiga i valet av bordskamrat. Även om pedagogerna inte alltid kan tillgodose barnens önskemål så är de tydliga med att förklara för barnen om varför det inte går. En pedagog säger:

Därför är ju vårt bemötande viktigt, när de kommer och frågar, att man tänker på att man inte trycker till dem utan att man ger en förklaring.

- Nej, idag går det inte för idag har jag fullt bord. Då för du höra med någon annan som kanske kan sitta på din plats?

Johannesen och Sandvik skriver att pedagogerna i förskolan ibland är för stressade av alla rutiner och plikter som finns i den dagliga verksamheten. De lyckas inte alltid få ta in information som sänds ut från barnen. De menar att vi ibland måste stanna upp och komma ihåg vad som är viktigt för barnen. Barn är människor som förnimmer världen här och nu (Johannesen och Sandvik 2008:97).

Genom att pedagogerna tar sig tiden att lyssna på barnens önskemål visar de för barnen att de är intresserade av vad de har för åsikter och uppfattningar. Även om önskemålen inte alltid går att tillgodose visar det på en respekt och tillit för barnens beslutfattande. Något som vi dock inte frågade var om barnen får vara delaktiga och ha önskemål för den vardagliga fasta bordsplaceringen. Är det bara ibland som barnen får vara med och bestämma om var de ska sitta och i så fall vad pedagogernas mål med detta är? Måltiderna är en stor del av barnens vardag i förskolan och vi märker att detta är en viktig fråga för dem.

Arnér hänvisar till Schiratzki (2002) som hävdar att lärarna i förskolan ska intressera sig för vad barnen uttrycker så att relationen mellan barn och vuxna utvecklas och stärks. Genom att ge barnen rättigheten till inflytande medför detta att läraren får en skyldighet att tillgodose alla barns rätt. Alla barn ska få uttrycka sina tankar och åsikter och på så vis påverka sin vardag i förskolan (Arnér 2009:20).

Kan det vara så att pedagogerna har, utan barnens medbestämmande, bestämt platser vid matbordet för att de inser att det skulle innebära för mycket konflikter i anslutning till måltiderna varje dag? Hur kan barninflytandet belysas i denna fråga? Kan det vara så att pedagogerna försöker skapa en gyllene medelväg genom att låta barnen i största möjliga mån få sina önskemål tillgodosedda när de tillfälligt vill byta plats för att sitta bredvid sin kompis eller vid en speciell pedagogs bord? Vi tänker oss att man kanske kan bestämma tillsammans med barnen och göra en bordsplacering som alla tycker är godtagbar. Alla kan kanske inte få precis som de vill, men här är den demokratiska processen viktig. Alla ska få möjlighet att få komma till tals och alla ska få lov att göra sina röster hörda. Här tycker vi att en intressant diskussion med fokus på barnens perspektiv kan uppstå.

4:3 Ute/Inne

Pedagogerna lyfter själv frågan om förskolans dagliga utevistelse. De säger i intervjun att de har som önskemål att alla barn kommer ut iallafall en gång om dagen. Ibland är det dock så att något barn inte vill gå ut, och då säger pedagogerna att de kan stanna inne om de vill.

Om ett barn kommer och säger till en pedagog att han/hon vill gå in, när avdelningen är ute, har pedagogerna löst det så att de äldre barnen får gå in med ett visst ansvar av att klara sig själva. Pedagogerna finns till hands i närheten om det skulle vara något som barnen vill. Om ett yngre barn skulle vilja gå in försöker personalen i största möjliga mån att lösgöra en pedagog som kan följa med in.

Barnen bekräftar även detta när de får frågan av vad de får bestämma om i förskolan. Ett av barnen som vi intervjuade sa så här:

Vi får lov att vara med och bestämma om vi vill leka eller rita eller om vi vill gå ut. Det får vi också bestämma utan fröknarna.

Ett annat barn fortsätter:

Jag tycker att det är bra att man får gå ut när man vill, för då får man nycklarna och kan öppna till cyklarna själv.

I vår observation kunde man se att detta är en del av verksamheten och att det var en självklarhet för barnen att kunna gå ut även om det inte fanns någon vuxen ute. Efter vår

observation frågade vi en av pedagogerna varför de valt att jobba på det viset och om det fungerade för alla barn oavsett ålder? Vi lyfte även frågor om föräldrarnas syn på det hela. Pedagogerna är väldigt tydliga i sina svar och ser detta som ett bra sätt för de äldre barnen att förbereda sig för skolan. De menar att på skolan finns det ju inga staket och inte alltid så många vuxna till hands och därför vill de ”träna” barnen i ansvarstagande. En vuxen är ju alltid i närheten här på förskolan. Även de yngre barnen kan få prova på att gå ut själv, men då har vi alltid en vuxen som observerar och har ansvar för de barnen som är ute. Barnens föräldrar har blivit tillfrågade om det är okej att barnen går ut själva. Finns inget medgivande från föräldrarna får barnen inte heller gå ut själva. Samma regler gäller om barnen ska vara inne själv. Frågan är om var gränsen går och hur mycket barnen ska få lov att vara delaktiga i beslut som rör verksamheten? Naturligtvis ska barn få lov att göra sina röster hörda och ska bli bemötta på ett sätt som överensstämmer med våra demokratiska värderingar i det svenska samhället. Men vi får ändå inte lov att glömma att vi är vuxna som kan se konsekvenserna av olika handlingar. Något som barnen inte har. Detta är ett faktum vi inte kan bortse ifrån. Den vuxne har det övergripande ansvaret över barnet under dess vistelse på förskolan. Även om pedagogen på förskolan väljer att låta barnen gå ut själva så har hon eller han fortfarande ansvaret över dem - oavsett föräldrarnas medgivande eller inte.

Ett barn säger i intervjun:

Om fröknarna säger nej när vi vill gå ut så håller vi bara filmjolk i håret på dem.

Här gör barnen en direkt koppling till boken *När barnen tar makten* där barnen håller filmjolk på en fröken som säger att det är hon som bestämmer över barnen. Lilla Johnny, en av karaktärerna i boken, på förskolan Kanonen har bundit fast sin fröken och svarar bestämt att nu var det barnen som bestämde. Han hällde sedan filmjolk i fröknarnas hår.

Pedagogerna säger att de läst boken för en annan barngrupp för ett antal år sedan och ser en viss skillnad i hur barnen reagerar efter att de läst den.

Som vi sa innan så är ju barn annorlunda nu från då, jag minns vid nåt tillfälle att barnen hade sprungit in i förrådet och skulle spruta ner det med

ketchup. Det kommer jag ihåg men det finns liksom inga tendenser till nått sådant denna omgång.

Om demokrati ska ha någon reell mening i förskolan tycker vi att barns perspektiv på olika sätt ska tas tillvara på i så stor mån som möjligt. Genom att man låter barnen få mer ansvar kan de utvecklas till självständiga individer som vågar ta plats och vara delaktiga i den demokratiska processen på förskolan. Detta ger en möjlighet till insikt om vad demokrati kan innebära. Det svenska samhället är uppbyggt på lagar och förordningar där demokrati är en av grundstenarna. Inte minst märker man detta i styrdokument för förskola och skola. Därför är det viktigt att barnen redan i tidig ålder lär sig vad demokrati innebär. Även om detta innebär att vi måste frångå vår planering och ta in barninflytandet måste vi som pedagoger tillåta att en viss ovisshet i vår planering kan uppstå. Vårt perspektiv måste då ändras och vi måste fråga oss vad som egentligen är viktigt: att köra på den ursprungliga planeringen med barn som inte är intresserade eller att våga gå ifrån planeringen för att fånga in barnens spontanitet och lust?

Arnér menar att i grunden tycks det finnas en uppfattning hos lärarna idag att det blir oroligt och att man aldrig riktigt vet vad som ska hända om barn ges större utrymme för egna initiativ än de brukar få. Det verkar ligga nära till hands att säga nej till barnens initiativ eftersom de vuxna inte vill riskera att det blir rörigt, oorganiserat eller kaotiskt. Hon menar även att ständigt ha vuxenordning kan vara ett hinder för barns kreativa initiativ och det anger inte läroplanens intentioner (Arnér 2009:53).

En av pedagogerna svarar på frågan om hur de tänker gällande deras eget förhållningsätt till barninflytande i förskolan.

Vi försöker, alltså alla är ju människor. Vi har alltid i bakhuvudet att barnen ska ha inflytande.

Både i observationer och i intervjuer upplever vi att pedagogerna bemöter alla barn med respekt för den egna individen. Även om de alla är barn har de olika förutsättningar och åsikter oavsett ålder. Barn ska ges utrymme att utvecklas till självständiga människor som kan påverka och fatta beslut som rör dem själva.

Samuelsson och Sheridan skriver att barnen ska behandlas med samma respekt som vuxna. De betonar också att vuxna måste ha tillit till och förväntningar på att barn klarar

många olika uppgifter om de får rätt stöd och vägledning från vuxna (Samuelsson och Sheridan 2003:74).

I vår intervju med barnen frågade vi:

Säger fröknarna att nu måste alla gå ut och så måste alla göra det? Måste man gå ut om man inte vill?

Ett barn svarar:

Då får man säga att man inte vill gå ut.

Ett annat barn fyller i:

Om fröknarna inte säger att vi får stanna inne då, då häller vi filmjolk i deras hår.

Här händer två saker. Det första barnet svarar att man får säga om man inte vill gå ut. Det verkade inte svårare än så. Det andra barnet svarade utifrån vad barnen från boken skulle gjort dvs. hälla filmjolk i håret på fröknarna om de skulle bli nekade något. Vi tror inte att ett barn för 20 år sedan skulle våga uttrycka sig på detta viset. Detta ser vi som en positiv utveckling där maktförhållandena barn/vuxen är mer jämställd. Även om barnen säger att de skulle hälla filmjolk i håret på sina fröknar så tror inte vi att detta skulle hända, men vi ses ändå en positiv utveckling i att barnen vågar uttrycka sig på detta viset.

4:4 Fri lek

Leken har alltid haft en central roll i förskolans verksamhet. Leken kan ses utifrån två skilda synvinklar. Dels som barns egen angelägenhet och dels som en särskild pedagogisk aktivitet styrd av vuxna. Man brukar framhålla att leken är lustfyllt, frivillig och spontan. Leken är dock alltid beroende av vuxnas attityder, stimulans och material. Leken måste ha näring och material för att kunna gestalta olika saker (Pramling, Samuelsson och Sheridan 2006:83–84).

När vi utförde vår observation fick vi syn på hur den fria leken på den valda förskolan såg ut. Efter den dagliga samlingen på morgonen sa pedagogen som höll i samlingen att barnen fick göra vad de ville. Några barn ville gå in i musikrummet och sätta på musik. En pedagog hjälpte barnen att sätta på den musiken som de valt. Några andra barn gick in i dockrummet och startade leken mamma, pappa, barn. Efter ett tag kom en flicka ut

från musikrummet och sökte upp en pedagog. Hon berättade för henne att hon inte längre ville lyssna på musik utan att hon nu ville leka med lego. Pedagogen svarade henne att hon skulle gå och sätta sig vid ett bord så skulle hon hjälpa henne att bära bort legot dit. Flickan fick sitt lego och började bygga.

Även om detta kallas för fri lek så är det ändå vi som pedagoger som sätter upp ramarna för när och hur den fria leken är möjlig. Det är vi som bestämmer när barnen ska få bestämma vilken aktivitet de vill ägna sig åt och även i viss mån vilken aktivitet som är passande just då. Däremot kan vi se att pedagogen hela tiden är närvarande och finns till hands för att bemöta och tillgodose barnens önskemål och val av material. Pedagogen sätter igång den musik som barnen vill höra och stimulerar på så sätt barnen i deras lek i musikrummet. Hon hjälper även barnet som vill ha legot genom att hämta det och uppmuntrar till den nya leken. Barnen möts alltså av en tillåtande attityd från pedagogen. En attityd som främjar leken och ger den näring.

Tre killar kom springandes igenom hela avdelningen och ut i kapprummet och började klä på sig. En pedagog gick ut till dem och frågade om de skulle gå ut. Barnen svarade ”Ja” på den frågan varpå pedagogen sa till dem att de då inte skulle glömma ta på sig sin keps eller solhatt eftersom att det var stark sol ute.

Pedagogerna visar att barns egna initiativ i verksamheten är viktiga och att de försöker att möjliggöra barnens önskemål i den omfattningen det går. Om pedagogen svarat annorlunda i denna situation och sagt till pojkarna att de inte fick gå ut kunde det lika gärna ha slutat i en ohållbar och ostimulerande miljö för alla parter på avdelningen. Det skulle kunna vara så att killarna då hade fortsatt springa på avdelningen och på så sätt störde de andra barnen i deras lek. Detta hade kanske lett till tjat, tårar och vredesutbrott och i sin tur skapat en lärandemiljö som inte tillgodoser barnens behov och önskemål.

I intervjun med barnen pratar vi om handlingen i boken ”När barnen tar makten”. Vi frågade barnen om vad de får lov att vara med och bestämma över på förskolan. Då svarar ett av barnen att fröknarna i boken sa, att barnen skulle göra något som de inte ville göra. Då frågade vi vidare om barnen i boken inte fick vara med och bestämma. Svaret blev då från ett annat barn ”Nej, det fick dom inte”. Barnen pratar även om hur barnen på förskolan Kanonen sätter upp en gammal kanon på ett tak för att de ska skjuta på människorna. Vi frågade barnen varför de tror att barnen i boken gör så. De svarade

då att fröknarna bara bestämde vad barnen skulle göra hela tiden. De var tvungna att leka när de bara ville ta det lugnt. Ett av barnen fyller i att DE får ta det lugnt om de vill för sina fröknar.

Arnér och Tellgren skriver om en undersökning som de gjorde 1995. Där visade det sig att pedagogerna genomgående planerade barnens verksamhet helt utifrån de vuxnas idéer om vad barnen kan tänkas tycka är roligt och intressant för dem. Det framkom att barnen aldrig varit tillfrågade eller inbjudna till samtal om planering av deras egen verksamhet (Arnér och Tellgren 2006:56).

När vi frågade pedagogerna om den planerar verksamheten utifrån barnens önskemål och intressen svarade de:

Det allra viktigaste är att barnen tycker det är roligt och att de har en förståelse för vad man gör. Tycker barnen att det vi gör är roligt så visar de ett större intresse för aktiviteten. Skulle det vara något av barnen som klagat så får man återigen mötas i en diskussion. Jag tycker helt klart att vi lyssnar på vad barnen vill göra. Och vi försöker alltid få alla barn att vara delaktiga kring planeringen i verksamheten.

På frågan om personalen planerat tillsammans med barnen svarar de:

Vi tycker att det är viktigt att alla barnen får vara med och diskutera. Då upptäcker de att det inte bara går att gäpa rätt ut, jag vill göra det! Jag vill göra det! Så funkar det ju inte! Utan vi sitter ner tillsammans och diskuterar och så får vi komma fram till en grej som vi kan göra. Viktigt är att alla får komma till tals om vad just de vill.

Det som Arnér och Tellgren beskriver i det övre stycket stämmer alltså inte på den förskolan som vi gjort vår studie på. Pedagogerna i vår studie visar på ett mycket professionellt arbetssätt gällande barns inflytande i den dagliga verksamheten, som således bör vara ovanligt i förskolans värld. Genom att de rådfrågar barnen och planerar tillsammans med dem, lär sig barnen vid tidig ålder hur man arbetar på ett demokratiskt arbetsätt där allas röster är viktiga för beslutsfattandet.

När vi frågar pedagogerna *vad* de tror att barn vill ha inflytande i idag så svarar de så här:

Vi pratade om det innan. De vill ha inflytande i det mesta. Både vad gäller lek, bordsplaceringar ja, i stort sett allt. Då måste de ju få det.

Genom att de tillsammans sitter ner och diskuterar om lösningar för vad de ska göra i verksamheten, anammats också barns inflytande i den dagliga planeringen. Det viktiga

är således inte att alla får som de vill, utan det viktiga är att alla får komma till tals och vara med i den demokratiska processen tills att ett gemensamt beslut är fattat som alla är nöjda med.

4:5 Film

Pedagogerna berättar att när de precis hade börjat läsa boken för barnen så hade de ett möte tillsammans med hela gruppen om vad de alla skulle vilja hitta på. En pedagog beskriver händelsen så här:

Då frågade vi barnen vad de skulle vilja göra? De svarade då att det ville se på film och äta godis, popcorn och chips. Då sa vi ”Ska vi göra det då?” och alla barnen skrek av förtjusning och enstämmigt ”JA!”. Vi påtalade då att det skulle vara vår gemensamma hemlighet. Att vi skulle stänga alla dörrar och hänga filter på fönstren så att ingen kan se in.

Här visas det att personalen på förskolan arbetar för att få in barninflytande i den dagliga planeringen av verksamheten. De samordnar ett möte tillsammans med hela barngruppen för att ta reda på vad barnen vill ska hända på förskolan. Genom att lyssna, säga sin mening och hitta en väg dit alla barn är nöjda, är ett sätt att jobba för att nå målen i läroplanen. Den säger att man ska arbeta med ett demokratiskt tillvägagångssätt som det svenska samhället vilar på, för att barn ska få respekt för de mänskliga rättigheterna (Lpfö 98 rev 2010).

I intervjun med barnen frågade vi vad de tycker är viktigt att få vara med och bestämma över. Och då svarade ett barn att han ville att de skulle titta på film hela tiden. Då svarade ett annat barn att det kan man faktiskt göra varje dag, varpå det första barnet svarade igen, ja man kan ju kolla på film ute.

Sheridan och Pramling, Samuelsson skriver om att i förskolan ska barn tillsammans med andra barn och vuxna aktivt delta i beslut som rör den pedagogiska utformningen av verksamheten. Tillsammans ska alla diskutera fram regler för trivsel, välja tema, aktiviteter och material. De menar att fostra barn till demokratiska medborgare förutsätter att barn redan i förskolan har inflytande genom att de kan påverka både sin egen situation och förskolans innehåll (Sheridan och Pramling, Samuelsson 2006:38–39).

Vi frågade personalen om hur de gör när det visar sig att barnen har olika intressen och viljor.

En pedagog svarar då:

Om alla barn har vars ett intresse då får vi sitta ner och diskutera och försöka komma fram till en grej som alla är nöjda med. Alla ska få komma till tals.

En annan svarar:

Ja, och ibland säger vi till barnen att de får gå hem och tänka på detta tills imorgon. Barnen får då i läxa att tänka och så frågar vi de imorgon igen. Kan de sen inte så får vi hjälpa de och i värsta fall får vi gå in och bestämma.

Arnér skriver att det är viktigt att pedagogerna har ett genuint intresse av vad barnen har att säga. Om barnen känner tillit till den vuxne och de i sin tur visar sitt genuina intresse för barnen så finns möjligheten till goda samtal. Om den vuxne däremot ser samtalet som en intervju utan att visa intresse för barnen så kan den vuxne verka styrande och hindra det genuina samtalet. Risken finns då att barnen inte ges särskilt mycket tid att reflektera. Det finns ytterligare en risk att barnen berättar sådant som de tror de vuxna vill höra. Ett öppet och tillitsfullt förhållande mellan barnet och den vuxne som samtalspartner är en grundförutsättning för att barnet ska kunna uttrycka sina känslor och tankar, men det ställer också stora krav på samtalspartnerns respekt och känslighet för barnet (Arnér 2006:113–114).

Pedagogerna visar att de vill fånga alla barnen i en gemensam dialog där alla som vill får komma till tals. Även de som kanske inte har lust att prata just den dagen kan få möjlighet att göra det vid ett senare tillfälle. Genom att de får läxa kan de fundera på och omvärdera vad det är de egentligen vill. De försöker i stor mån att få barnen delaktiga i besluten som ska tas gällande verksamheten och de själva, men när ingen överenskommelse är möjlig bestämmer personalen.

Men är det verkligen så att alla barn får möjlighet att vara delaktiga? Eller är det så att vissa barn lättare blir sedda än andra? Vi tror att man som vuxen kan ha lättare att lyssna mer till dem som hörs mest. Naturligtvis ska det inte vara så, det är viktigt att alla barn blir sedda, hörda och respekterade. Det är viktigt att sätta av tid och utrymme för att ge alla barn möjlighet till inflytande och delaktiga i processen. Vi förstår att detta

inte alltid är så lätt eftersom att alla barn kräver olika tillvägagångssätt för att göra sina röster hörda.

5 Slutsats

Barnen på förskolan där vi gjort vår studie, vill framförallt ha inflytande i den vardagliga verksamheten såsom exempelvis vem de ska sitta bredvid vid måltiderna och om de ska leka inne eller ute. Barnen nämner också flera gånger önskemål som rör verksamhetens innehåll. Ett förslag som verkar ligga dem varmt om hjärtat och som de återkommer till flera gånger under intervjuens gång, är att de vill se film på förskolan. Barnen vill ha inflytande i det mesta och speciellt sådant som händer här och nu.

Pedagogerna på förskolan verkar demokratiskt och vill att barnen ska ha inflytande i sin egen vardag. De försöker att lyssna aktivt på vad barnen har att säga. Genom att exempelvis anordna möten tillsammans med barnen får pedagogerna en inblick i vad barnen vill ha inflytande i på förskolan. Vår uppfattning är att pedagogerna har en god inblick i vad barngruppen vill ha inflytande i och att de i stor utsträckning försöker att tillgodose barnens önskemål. Om barnen kommer med förslag som inte går att tillgodose avvisar inte pedagogerna dem utan ger dem en förklaring till varför det inte går att genomföra. Vi upplever att miljön på avdelningen är tillåtande och stimulerande och att detta bottnar sig i pedagogernas förhållningssätt till barninflytande. Barnen ges utrymme till att utvecklas till självständiga individer som kan påverka och fatta beslut som rör dem själva. Som pedagogerna själva säger om vad barn vill ha inflytande i:

De vill ha inflytande i det mesta. Både vad gäller lek, bordsplaceringar ja, i stort sett allt. Då måste de ju få det.

För att ett reellt barninflytande i verksamheten ska kunna antas bör vi och andra pedagoger börja med att ta oss tid att lyssna till vad barnen har att säga och bemöta dem i diskussioner. Detta kan göras på många olika sätt bl.a. genom att anordna möten där man kan diskutera tillsammans med barnen och fånga deras tankar och idéer. Även om barnen inte har så mycket att säga just när mötet hålls så kanske de behöver tid på sig att tänka och komma med idéer vid något annat tillfälle. Vi måste våga lyssna på barnen även om detta innebär att vi behöver frångå vår planering. Även om detta kan leda till ovisshet så måste fokus ligga i processen för innehållet i verksamheten, tillsammans med barnen. Detta för att skapa en demokratisk värdegrund som gäller för alla på förskolan.

Barnen pratar självmant om innehållet i boken *När barnen tar makten* och refererar till händelser och drar paralleller över hur de har det på sin förskola. De tycker inte att fröknarna i boken är snälla mot barnen på förskolan Kanonen utan försöker bestämma allt som barnen ska göra. Barnen tycker att de själv får bestämma vad de ska göra på sin förskola. Om fröknarna skulle vara taskiga och bestämma allt så vill barnen hålla filmjolk i håret på dem – precis som barnen i boken gjorde på sina fröknar.

6 Referenser

6:1 Otryckt material

Intervju med pedagogerna 2012-05-18 kl 10:30 – 11:30

Intervju med barnen 2012-05-22 kl 10:00 – 10:45

Observation i barngruppen 2012-05-22 kl 8:30 – 9:10

6:2 Litteratur

Arnèr, Elisabeth (2009): *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur

Arnèr, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006): *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2002): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Gormander (1976): *När barnen tar makten*, Esbo, Weilin+Göös

Gustafsson, Lars H (2011). *Förskolebarnets mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni (2009): *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. Stockholm: Liber

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lantz, Annika (1993): *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan: Lpfö 98 reviderad 2010. (2010). Sthlm: Utbildningsdep., Regeringskansliet

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011): *Forskningsmethodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan Sonja (2006): *Lärandets grogrund*, Lund: Studentlitteratur

Richter, Elisabeth, ”Demokratikämpe i barnens land”, *Förskolan*, nr 5-6 2012

Svenning, Bente (2011): *Vad berättas om mig: barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur

Åberg, Ann & Lenz Taguchi Hillevi (2005): *Lyssnandets Pedagogik - etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Sthlm: Liber ab

6:3 Internet

www.nordstedts.se/forfattare/Alfabetiskt/P/Ingrid-Pramling-Samuelsson/ datum 2012-10-17 kl 09.23

www.forskoleforum.se/expertpanelen_detail.aspx?ExpertID=10 datum 2012-10-17 kl 09.41

7 Bilagor

7:1 Bilaga 1

Intervjufrågor till pedagogerna

1. Vad tror ni barn vill ha inflytande i?

Finns det någon relevans i vad boken tar upp?
2. Finns det något som barnen inte kan ha inflytande i?

Varför?
3. Hur tar ni reda på barn önskemål och intressen?

Är det genomförbart?
4. Tror ni att föräldrarnas intresse speglas i barnens inflytande?

Hur? Bra/Dåligt?
5. Planerar ni verksamheten efter barnens önskemål och intressen?

Hur då?
6. Vad har ni för förhållningssätt till barninflytande?
7. Måste man vara överens om förhållningssättet till barns inflytande i arbetslaget?

Är ni överens? På vilket sätt? Om inte vad skiljer sig?
8. Skiljer sig barn inflytande över genusgränserna?

Hur?
9. Anser ni att ledningen medverkar/motverkar ert arbete med barninflytande?

På vilket sätt?
10. Kan barn ha för mycket inflytande?

Var går gränsen? Går gränsen på samma ställe på förskolan som i hemmet?

11. Märker ni att barnen reflekterar över innehållet i boken med den dagliga verksamheten?

På vilket vis?

12. Har ni själv reflekterat över innehållet i boken?

Använder ni er utav det i verksamheten?

13. Ser ni några likheter mellan er själva och pedagogerna i boken?

På vilket sätt?

14. Ser ni några likheter mellan barnen i boken och dem på er avdelning?

På vilket sätt?

7:2 Bilaga 2

Intervjufrågor till barnen

1. Tycker ni att fröknarna lyssnar på era önskemål?
2. Tycker ni att ni får lov att bestämma vissa saker på dagis?
Vadå?
3. Vad får ni inte bestämma om på dagis?
4. Får alla barn bestämma lika mycket?
5. Vad vill ni helst bestämma över?
6. Vad tyckte ni om boken?